

EKONOMICKÉ REFORMY V KÓREJSKEJ ĽUDOVODEMOKRATICKEJ REPUBLIKE

Dr. h. c. prof. Ing. Ľudmila Lipková, CSc.

ABSTRAKT

Príspevok je venovaný osobitostiam ekonomického vývoja KĽDR, jej geografickým podmienkam, histórii, nastoleniu politickej diktatúry a centrálne plánovanej ekonomiky, vplyvu jednotlivých severokórejských vodcov Kim Il Sunga, Kim Čong Ila a Kim Čong Una na ekonomiku krajiny. Popri ekonomických podmienkach sa venujeme i politickým a medzinárodným politickým podmienkam ekonomického rozvoja KĽDR. Severokórejská ekonomika zaznamenávala po Druhej svetovej vojne vysoké tempo hospodárskeho rastu spojené s industrializáciou. Postupne degradovala a v 90. rokoch 20. storočia došlo k jej kolapsu pod vplyvom dlhodobo negatívnych ekonomických podmienok a krátkodobo negatívnych prírodných podmienok. Vedenie krajiny bolo nútené začať realizovať ekonomické reformy v 90. rokoch a následne v roku 2002. V súvislosti so zmenami v riadení štátu po nástupe najmladšieho člena dynastie Kimovcov (2012) načrtávame v príspevku ďalší možný ekonomický vývoj v krajine. Nádejou pre realizáciu ďalších ekonomických reforiem v KĽDR je prijatie "Nový systém ekonomického riadenia 28. júla" parlamentom krajiny v roku 2012.

Kľúčové slová: KĽDR, politické a ekonomické špecifiká riadenia KĽDR, ekonomické reformy v KĽDR

ABSTRACT

The paper analyzes economic development of the DPRK, its geographical characteristics, history, establishment of political dictatorship and socialist economy and the influence of the three leaders (Kim Il Sung, Kim Chong Il and Kim Chong Un) on the economy of the country. The focus is not only on economic, but also on political and international elements of the development of DPRK. In the first years after World War II North Korean economy recorded high rates of economic growth and industrialization. However, the development slowed down gradually and in the 1990s the country collapsed as a result of long-term negative economic factors and short-term negative natural factors. The leaders found themselves in a need of reforms, which they slowly introduced in the 1990s and especially in 2002. With regards to the change of leadership in the DPRK (2012) the paper outlines possible future economic development of the country. An important step toward possible new reforms was the new system of economic planning of July 28 which was adopted by the parliament in 2012.

Key words: DPRK, political and economic specifics of DPRK, economic reforms in DPRK

JEL: N45, P21, P29

Úvod

Problematike ekonomických reforiem v KĽDR sa v tejto geograficky vzdialenej krajine v strednej Európe venuje v odbornej verejnosti veľmi malá pozornosť. Masovokomunikačné prostriedky sa reformami v KĽDR nezaoberajú. Viac informácií v súvislosti so Severnou Kóreou je venovaných medzinárodným politickým aktivitám, spojeným s jej zbrojným programom najmä vývojom balistických striel, kozmickým

a jadrovým programom. Takmer úplná absencia primárnych relevantných informácií o ekonomických ukazovateľoch KĽDR necháva túto problematiku za hranicami záujmu odbornej i laickej verejnosti. Ekonomika Severnej Kórei je prezentovaná ako stalinistická nemeniaca sa štruktúra. Ekonomická situácia v Severnej Kórei sa však mení.

Pod vplyvom personálnych zmien vo vedení štátu, pod vplyvom zhoršujúcich sa vnútroekonomických podmienok, a určite i pod vplyvom susednej Číny, sa riadenie ekonomiky postupne mení. Zmeny sa uskutočňujú pomaly, čo je možno i zámerom reformnej časti vedenia Severnej Kórei, kde je veľmi silné konzervatívne krídlo reprezentované aj predstaviteľmi armády, ktoré by mohlo ekonomické reformy pri ich väčšej dynamike zastaviť.

Na ekonomiku KĽDR má silný vplyv vzťah s Južnou Kóreou a s ČĽR, ktoré zohrávajú aktívnu úlohu v jej ďalšom ekonomickom napredovaní. Tretí susedný štát, Rusko, je tiež zaangažované na ekonomickom rozvoji v KĽDR a má záujem na posilnení svojho ekonomického postavenia v oboch kórejských štátoch. Všetky tri susedné štáty majú svoje strategické ekonomické záujmy na území Severnej Kórei a liberálnejšie ekonomické prostredie by im umožnilo viac rozvíjať obchodnú spoluprácu. ČĽR i Južná Kórea hľadajú nové odbytové trhy, zdroje surovín a lacnú pracovnú silu (Južná Kórea). Rusko si chce ako potenciálny dodávateľ plynu do Južnej Kórei vytvoriť pre seba priaznivé podmienky na výstavbu plynovodu cez územie KĽDR.

Odborníci v Ázii (Japonsko, Južná Kórea), západnej Európe, v Rusku i v USA venujú otázke ekonomických reforiem v KĽDR dlhodobu významnú pozornosť. U autorov analytických prác o reformách v KĽDR sa stretávame so značnými názorovými rozdielmi, ktoré sú ovplyvnené ideologicky. Konzervatívne názory prezentujú reformy a ich doposiaľ relatívne pomalé tempo ako správne, ktoré zodpovedajú požiadavkám na ekonomickú stabilitu v krajine, pozitívne ich v kontexte celkovej situácie v KĽDR. Predstavitelia liberálnych názorov zase prebiehajúce a plánované reformy bagatelizujú a neprikladajú im takmer žiadny význam. Snahou tohto príspevku bolo spracovať a vyhodnotiť čo najobjektívnejšie dostupné informácie a reformnú politiku a prax v KĽDR analyzovať čo najrealistickejšie.

Vláda KĽDR dlhodobo nepublikuje oficiálne štatistiky o stave svojej ekonomiky. Štatistické údaje o stave ekonomiky KĽDR publikujú niektoré medzinárodné organizácie ako napríklad OECD, Svetová banka, MMF alebo CIA. Tieto inštitúcie získavajú údaje o stave severokórejskej ekonomiky nepriamo. Dôležitým informačným je zdrojom sú juhokórejské zdroje.

1 Geografické podmienky

Kórejský polostrov je rozdelený 38. rovnobežkou na dva dodnes znepriatelené štáty Kórejskú ľudovodemokratickú republiku a Kórejskú republiku. KĽDR má rozlohu 120 540 km² a na jej území žije 24 miliónov obyvateľov. Takmer 99% obyvateľov sú Kórejci, 1% tvoria malé etnické skupiny Japoncov a Číňanov.¹ Napriek nízkemu HDP per capita vykazuje krajina vysokú mieru gramotnosti obyvateľstva 99%.²

Územie KĽDR pokrývajú vysoké hory (najvyššia hora Pektusan 2 744 m n. v.), pahorkatiny a údolia.³ Prírodné podmienky sú priaznivé pre rozvoj turistického ruchu v pobrežných a v horských oblastiach. Územie KĽDR tvorí 14% poľnohospodárska pôda, 61% lesy a chránené územia a 23% ostatné (zastavané plochy, komunikácie, vodné plochy) plochy.⁴

KĽDR má suchozemské hranice s tromi štátmi. Na severe susedí s Čínskou ľudovou republikou v celkovej dĺžke 1416 km a s Ruskou federáciou v celkovej dĺžke 19 km. Na juhu

¹ <http://www.kruzo.com.ua/voksvet/koreynord.htm>

² <http://www.statisticbrain.com/north-korea-statistics/>

³ <http://www.kruzo.com.ua/voksvet/koreynord.htm>

⁴ <http://www.kruzo.com.ua/voksvet/koreynord.htm>

tvorí hranicu s Kórejskou republikou (238 km) demarkačná línia a v šírke 4 km demilitarizovaná zóna, ktorá kopíruje 38 rovnobežku. Územie demilitarizovanej zóny bolo vytvorené po ukončení vojnového konfliktu medzi dvomi kórejskými štátmi (1950 - 1953). Pobrežné hranice majú 2495 km. Na východe tvorí hranicu Japonské more, na západe Žlté more.⁵

Hlavným mestom KĽDR je Pchongjang s 2,6 mil. obyvateľov. K najväčším mestám patria Hamhung (703 tisíc), Chongjing (614 tisíc), Sinuidžu 334 tisíc) Wonsan (328 tisíc) a Nampcho (310 tisíc).⁶ KĽDR je rozdelená na 9 provincií. Na jej území sú vytvorené tri špeciálne zóny, a to priemyselná zóna Kaesong, turistická zóna Kymgansan (oblasť Diamantových hôr) a špeciálna administratívna zóna Sinuidžu.⁷

2 Doterajšia história

Historicky sa na území Kórejského polostrova usadili prví obyvatelia už 18. stor. pred našim letopočtom. V 7. storočí n. l. sa tu z kmeňových štruktúr sformovali tri kráľovstvá: Kogurjó, Pekče a Šila. V priebehu storočí získavali jednotlivé kráľovstvá nad sebou nadvládu (Šila kráľovstvo v rokoch 668 - 935, Kórjó kráľovstvo v rokoch 918 - 1392) a striedavo vládli polostrovu. V roku 1392 vzniklo kráľovstvo Čoson, ktorého nadvláda na polostrove pretrvala až do konca 19. storočia.⁸

Názov Kórea sa odvodzuje od pomenovania kráľovstva Kórjó a tento názov pre Kóreu používajú najmä západné štáty. V oficiálnom názve Kórejskej ľudovodemokratickej republiky sa používa označenie Choson minjujuui inmin konghwaguk pochádzajúce z názvu kráľovstva Čoson.⁹ V roku 1910 anektovalo pri svojej expanzívnej politike Japonsko okrem iných ázijských štátov resp. ich častí, územie Kórejského polostrova a okupovalo ho až do konca druhej svetovej vojny.¹⁰ Kórea sa stala agrárno - surovinovým prívieskom Japonska. Južná časť produkovala potraviny. Severná časť polostrova bola zdrojom nerastných surovín. 35 ročná japonská okupácia polostrova je hodnotená obyvateľstvom oboch častí polostrova ako obdobie bezohľadnej japonskej nadvlády, keď japonskí okupanti kruto zaobchádzali s miestnym obyvateľstvom a exploatovali kórejskú ekonomiku. Možno sa však stretnúť i s názormi, že Japonsko, ktoré bolo už v prvej polovici 20. storočia najvyspelejšou ázijskou ekonomikou, prispelo k industrializácii Kórey. Kórejský polostrov bol oslobodený spod japonskej nadvlády 15. augusta 1945.¹¹

Po ukončení Druhej svetovej vojny boli v súlade s dohodou medzi spojencami protihitlerovskej koalície vytvorené na území Kórejského polostrova dve dočasné zóny. Severná časť ostrova bola okupovaná sovietskymi vojskami a južná časť americkými vojskami. Následne došlo na Kórejskom polostrove k vzniku dvoch samostatných štátov a vyhláseniu Kórejskej republiky v južnej časti polostrova (15. augusta 1948) a v severnej časti k vyhláseniu Kórejskej ľudovodemokratickej republiky (9.septembra 1948).¹²

⁵ <http://www.kruzo.com.ua/voksvet/koreynord.htm>

⁶ V prístavnom mesta Wonsan na východnom pobreží pôvodne kotvil americký krížnik PUEBLO, ktorý zajali v roku 1968 severokórejské pohraničné vojská. Neskôr bol premiestnený do prístavu v Nampcho a v súčasnosti je turistickou atrakciou v prístave v Pchjongjangu. USS Pueblo je jediná americká vojenská loď, ktorá sa nachádza v zajatí.

⁷ www.citypopulation.de/KoreaNorth/

⁸ <http://www.kruzo.com.ua/voksvet/koreynord.htm>

⁹ <http://www.britannica.com/print/topic/444035>

¹⁰ <http://bigg.host.sk/korea/history.htm>

¹¹ <http://www.britannica.com/print/topic/444035>

¹² <http://bigg.host.sk/korea/history.htm>

Južná Kórea sa ďalej rozvíjala ako trhová ekonomika. Až do konca 70. rokov 20. storočia vládla v Kórejskej republike politická diktatúra. Vojenská diktatúra v Južnej Kórei sa skočila násilnou smrťou vtedajšieho prezidenta republiky generála Park Chung Hee (1917 – 1979), ktorý vládol krajine v rokoch 1963 - 1979¹³. Od začiatku 60. rokov 20. storočia začala Južná Kórea realizovať úspešne industrializáciu. Od 80. tých rokov 20. storočia predstavuje Kórejská republika na politickej a ekonomickej mape sveta pluralitnú demokraciu s modernou trhovou ekonomikou.

V KĽDR je vedúcou politickou silou Kórejská strana práce, ktorej zakladateľom bol Kim Il Song¹⁴ (1912 - 1994) vyhlásený v Severnej Kórei za večného vodcu. Za vlády Kim Il Sunga (1948 – 1994) bola nastolená silná politická diktatúra a kult osobnosti po vzore stalinizmu v ZSSR. V ekonomickej oblasti bol zavedený prísny centrálny plánovaný mechanizmus, ktorý možno označiť za príkazovú ekonomiku. Ekonomiku de facto riadila a riadi armáda. Prvý vodca KĽDR bol vyznávačom myšlienok „čuče“ (anglický prepis juče), čo je ďalekovýchodná ideológia, ktorá sa spolieha na samobytnosť človeka. Kim Il Song zaviedol „myšlienky čučche“ ako štátnu ideológiu v roku 1955. Jej praktická realizácia znamenala, že KĽDR sa mala opierať pri budovaní spoločnosti iba na vlastné sily.¹⁵ V dôsledku domácej i zahraničnej politiky sa KĽDR v priebehu desaťročí dostala do medzinárodnej izolácie a prakticky bola prinútená spoliehať sa na vlastné sily.

Politická diktatúra a kult osobnosti pretrvávala i za vlády následníka Kim Il Sunga, jeho syna Kim Čong Ila (nar. 1941), ktorý vládol v krajine v rokoch 1994 - 2011. Politická diktatúra zatiaľ pokračuje i z vlády jeho vnuka Kim Čong Una (nar. 1982 alebo 1984), ktorý sa stal vodcom KĽDR po smrti svojho otca (2011) po uplynutí mesačného štátneho smútku v roku 2012.¹⁶

3 Vojnový konflikt medzi KĽDR a Kórejskou republikou

Dvadsaťateho piateho júna 1950 zaútočila Kórejská ľudová armáda na územie Kórejskej republiky. V priebehu mesiaca sa severokórejským ozbrojeným silám podarilo obsadiť až 90% juhokórejského územia.¹⁷ Juhokórejská armáda kontrolovala mesiac po nečakanom severokórejskom útoku iba tzv. pusanský perimenter na juhozápade krajiny. Po obsadení takmer celého územia Južnej Kórey sa na východnom pobreží celého Kórejského polostrova vylodili vojská 16 štátov (Austrália, Belgicko, Etiópia, Filipíny, Francúzsko, Grécko, Holandsko, JAR, Kanada, Kolumbia, Luxembursko, Nový Zéland, Thajsko, Turecko, USA, Veľkej Británie), ktoré operovali pod zástavou multinationálnych síl OSN. Na strane KĽDR operovali vojenské sily ČĽR a KĽDR. Mnohé štáty sa nezúčastnili na priamych vojenských operáciách, ale poskytovali vojenskú, technickú a zdravotnícku pomoc oboj z nepriateľeným stranám. Za pomoci západných spojencov sa juhokórejskej armáde podarilo oslobodiť úplne územie Kórejskej republiky a obsadiť takmer celé územie Severnej Kórey až k hraniciam s ČĽR.

Po ústupe severokórejskej armády sa do konfliktu aktívne zapojila aj ČĽR a ZSSR a po roku prebiehajúcich vojenských operáciách sa frontová línia stabilizovala na 38 rovnobežke. 27. júla 1953 bola v Panmunžone podpísaná Dohoda o zastavení paľby. Na základe dohody o prímerí rozdeľuje Južnú Kóreu od Severnej Kórey opäť demarkačná čiara. Po

¹³ <http://www.britannica.com/print/topic/444035>

¹⁴ Kim Il Sung (v prepise aj Kim Ir Sen)

¹⁵ <http://www.patheos.com/Library/Juche.html>

¹⁶ <http://mappemonde.mgm.fr/num15/artecles/art07302.html>

¹⁷ Začiatkom 50. rokov 20. stor. mala Severná Kórea dobre vyzbrojenú armádu o 200 000 mužoch. Naproti tomu juhokórejská armáda mala iba 90 000 nedostatočne vyzbrojených mužov.

oboch stranách demarkačnej línie v šírke 4 km sa nachádza podmínované územie demilitarizovanej zóny po celej dĺžke hranice (cca 238 km).¹⁸

Formálne nebola kórejská vojna ukončená mierovou zmluvou, iba Dohodou o prímerí, ktorú za severnú časť polostrova podpísali predstavitelia KĽDR a ČĽR a za južnú časť polostrova USA pod zástavou OSN.¹⁹ De jure sa dva kórejské štáty nachádzajú dodnes vo vojnovom stave. Medzi oboma krajinami dochádza neustále k pohraničným k incidentom, provokáciám a konfliktom, ktoré riešia mierové sily sídlia v Panmundžone.²⁰

4 Súčasné vzťahy medzi Severnou a Južnou Kóreou

Napriek nezmieriteľným ideologickým protirečeniam a nepriateľstvu dochádza od 70. rokov 20. storočia medzi oboma kórejskými štátmi k miernemu otepľovaniu vzájomných vzťahov. V roku 1972 bola podpísaná Spoločná deklarácia medzi Severom a Juhom, v ktorom sú obsiahnuté podmienky znovu zjednotenia krajiny. V súlade s deklaráciou sa majú obe časti Kórey zjednotiť samostatne bez vonkajšieho zasahovania, mierovou cestou na základe „veľkej národnej konsolidácie“. Predstavitelia KĽDR vidia budúce zjednotenie ako konfederáciu (Konfederatívna demokratická republika Kórea) s jedným národom, s jedným štátom, s dvomi politickými a ekonomickými systémami a s dvomi vládami.²¹

V roku 1991 podpísali predstavitelia KĽDR a Kórejskej republiky Dohodu o prímerí, neútočení, spolupráci a výmene. V roku 1992 prijali spoločnú deklaráciu o denuklearizácii Kórejského polostrova. Napriek tomu KĽDR uskutočnila v roku 2006 prvú a v roku 2009 druhú jadrovú skúšku.²²

Koncom 90. rokov 20. storočia došlo k ďalšej konsolidácii vzájomných vzťahov medzi Severnou a Južnou Kóreou, čo viedlo k rozšíreniu a prehĺbeniu spolupráce medzi oboma krajinami. V KĽDR začali pôsobiť mnohé juhokórejské výrobné firmy. Tieto sú podobne ako kedysi v ČĽR umiestňované v špeciálnych ekonomických zónach. Začala sa rozvíjať vzájomná obchodná výmena medzi oboma Kóreami. Koncom prvej dekády 21. storočia došlo k ochladeniu vzájomných vzťahov a k ďalšej izolácii KĽDR, ktorá v tomto období aktivizovala svoj vojenský jadrový program.

V roku 2000 sa konal v Pchjongjangu prvý spoločný kórejsko-kórejský summit. Výsledkom bola spoločná Deklarácia o dlhodobej perspektíve budúceho zjednotenia medzi Severom a Juhom podpísaná prezidentom Kórejskej republiky Kim Dae Jungom a severokórejským vodcom Kim Čong Ilom. V Deklarácii sa uvádza, že zjednotenie sa má uskutočniť vlastnými silami kórejského národa.²³

V roku 2007 sa uskutočnilo druhé kórejsko-kórejské stretnutie na najvyššej úrovni opäť v hlavnom meste KĽDR. Výsledkom bolo podpísanie ďalšieho spoločného dokumentu, ktorý nadväzuje na prvú spoločnú deklaráciu z roku 2000 Deklarácie o rozvoji vzájomných kórejských vzťahov, mieri a prevítaní.²⁴

Vzájomné politické vzťahy sa však rozvíjajú veľmi nestabilne. Zo strany oboch kórejských štátov vzniká napätie rozvojom zbrojných programov. V Žltom mori, a nielen tam, sa pravidelne opakujú incidenty. Nielen Severná Kórea, ale i Južná Kórea rozvíja svoj raketový potenciál, pravidelne organizuje provokatívne manévry a i.

¹⁸ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/kn.html>

¹⁹ <http://terravision.ru/countr/view/364/5>

²⁰ <http://dmz.gg.go.kr/eng/history/h3/h3asp>

²¹ <http://asianhistory.about.com/od/northkorea/p/northkoreaprof.htm>

²² <http://newstreet.ru/blog/1381.html>

²³ <http://www.usip.org>

²⁴ <http://ria.ru/spravka/2001123/99886201>

Napätie medzi oboma štátmi na Kórejskom polostrove dokumentuje i veľkosť ich armád. Južná Kórea disponuje armádou o 1,24 milióna mužov (po ČLR 2. najväčšia armáda na svete) Severná Kórea má 5. najväčšiu armádu na svete, ktorá má 1,1 milióna mužov.²⁵ Enormné sú výdavky na zbrojenie v oboch kórejských štátoch. KĽDR ročne vydáva na zbrojenie 7,8 mld. USD, čo predstavuje 16% - 20% z jej HDP. Južná Kórea ročne financuje svoj zbrojný program vo výške cca 30 mld. USD čo je asi 3% - 4% z jej ročného HDP.²⁶ Napriek tomu sa vzájomné ekonomické vzťahy medzi KĽDR a Kórejskou republikou rozširujú a prehlbujú. Ekonomické vzťahy sa rozvíjajú najmä v rámci obchodnej výmeny a prílevu kapitálu z Južnej Kórey do Severnej Kórey.

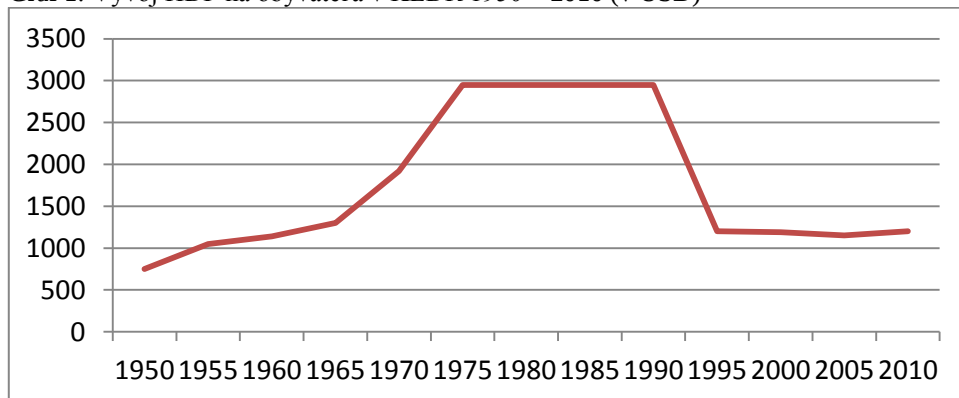
5 Ekonomika KĽDR

5.1 Ekonomický vývoj

Ekonomika Kórey sa začala formovať ako v 80. rokoch 19. storočia. Na polostrov začal prenikať zahraničný kapitál, najmä japonský. Napriek niekoľko desaťročí trvajúcej japonskej kolonizácii krajiny, predstavovala Kórea po oslobodení ekonomický komplex, kde juh zabezpečoval potreby obyvateľov potravinami a sever palivami, elektrickou energiou, nerastnými surovinami a rôznymi druhmi priemyselnej produkcie.

Krátko po Druhej svetovej vojne bola KĽDR druhou najindustrializovanejšou ázijskou krajinou po Japonsku aj vďaka technickej a materiálnej pomoci ekonomicky a priemyselne vyspelých štátov socialistického bloku (najmä ZSSR, NDR, ČSSR). Napríklad za pomoci Československa bol vybudovaný automobilový závod.²⁷ Desiatky rokov vládnući systém prísnej štátnej kontroly ekonomiky viedol však k postupnému ekonomickému úpadku krajiny. Najväčší rozmach dosahovala ekonomika KĽDR v rokoch 1973 až 1991, keď jej HDP per capita dosahoval okolo 2550 USD.²⁸

Graf 1: Vývoj HDP na obyvateľa v KĽDR 1950 – 2010 (v USD)

Nominálny HDP per capita dosahuje 1 200 USD, absolútny HDP 27,6 mld. USD. Krajina sa v tvorbe HDP p. c. nachádza na 165. mieste vo svete a na 34. mieste v Ázii. V roku 2011 dosiahol HDP per capita v parite kúpnej sily 1800 USD, čo predstavuje 197. miesto na svete a absolútny HDP v parite kúpnej sily vo výške 41,1 mld. USD.²⁹

²⁵ <http://www.globalsecurity.org/military/world/armies.html>

²⁶ <http://www.rg.ru/printable/2013/03/05/kndr-site-anons.html>

²⁷ <http://terravision.ru/country/view/364/5>

²⁸ <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>

²⁹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/kn.html>

Tabuľka 1: Hospodársky rast v KĽDR za roky 1953 – 2011

Rok	1953-1955	1956-1960	1961-1965	1966-1970	1971-1975	1990	1995	2000	2001	2002
Rast	30,1%	21,0%	9,9%	14,2%	14,2%	-4,3%	-4,4%	0,4%	3,8%	1,2%
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Rast	1,8%	2,1%	3,8%	-0,1%	-1,2%	3,1%	-0,9%	-0,5%	0,8%	

Prameň: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>

Ako vyplýva z údajov z vyššie uvedenej tabuľky, KĽDR zaznamenávala najvyšší hospodársky rast od 50. rokov do konca 70.rokov 20.storočia. V 50. rokoch bol hospodársky rast vyvolaný obnovou vojnou postihnutej ekonomiky. Nadšenie obyvateľstva a celkové nasadenie v ekonomike bolo vysoké. Na obnove sa materiálne a technicky podieľali aj vtedajšie štáty sovietskeho bloku. Táto pomoc bola po rozpade bipolárneho sveta zastavená. V súčasnosti poskytuje KĽDR materiálnu a technickú pomoc najmä ČĽR. 90. roky boli rokmi kolapsu ekonomického systému v KĽDR, ku ktorému sa pridali i prírodné katastrofy. Prvá dekáda 21. storočia vykazuje známky pomalého striedavého rastu, ktoré možno pripísať aj ekonomickým reformám.

Podľa údajov Bank of Korea dosiahla KĽDR v roku 2011 hospodársky rast v objeme 0,8%. Rast bol vyvolaný najmä rastom poľnohospodárstva (5,3%) a rastom stavebnej výroby (3,9%). Priemyselná výroba zaznamenala pokles (-3%) a tiež sa znížil objem výroby elektrickej energie, plynu a vody (- 4,7%).³⁰ Vzhľadom na to, že ekonomika je silne podkapitalizovaná, nedostatočne sa obnovujú výrobné kapacity a infraštruktúra.

Štruktúra tvorby HDP paradoxne nevykazuje štruktúru zaostalej ekonomiky, aj keď výška HDP per capita je z celosvetového porovnania veľmi nízka. Štruktúra ekonomiky je orientovaná najmä do spracovateľských odvetví, aj keď prvovýroba si stále zachováva vysoký podiel.

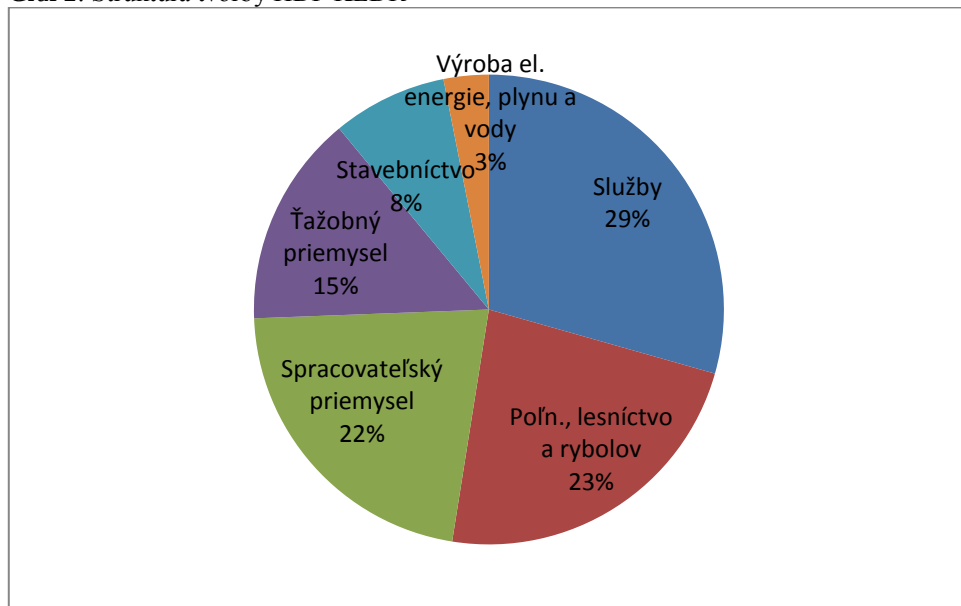
Tabuľka 2: Štruktúra tvorby HDP KĽDR

	Sektor	Podiel
1.	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	23,1%
2.	Ťažobný priemysel	14,6%
3.	Spracovateľský priemysel	21,9%
4.	Výroba elektrickej energie, plynu a vody	3,1%
5.	Stavebníctvo	7,9%
6.	Služby	29,4%
	V tom	
	Vládne služby	21,2%
	Ostatné služby (obchod, doprava a spoje, finančné a poisťovacie služby)	8,1%
Σ	Celkom	100%

Prameň: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>

³⁰ <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>

Graf 2: Štruktúra tvorby HDP KĽDR

Prameň: <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>

Poľnohospodárstvo sa podieľa na tvorbe HDP 23,2% a na zamestnanosti až 35%. Hlavnými poľnohospodárskymi produktmi sú ryža, kukurica, obilie, zemiaky, sójové bôby, hovädzí dobytok, ošípané, hydina a vajcia³¹.

Desaťročia neefektívneho riadenia ekonomiky a zložité klimatické podmienky ako časté tajfúny a povodne (2007) alebo suchá (2004) zhoršujú chronický nedostatok potravín a viedli až k hladomoru.

Krajina je od roku 1994 závislá od medzinárodnej humanitárnej pomoci. V roku 1995 zachránila od hladomoru obyvateľov KĽDR rozsiahla potravinová pomoc zo zahraničia. V decembri 2005 severokórejská vláda odstúpila od všetkých medzinárodných dohôd o poskytovaní humanitárnej pomoci aj napríklad od pomoci poskytovanej v rámci Svetového potravinového programu. V roku 2008 USA poskytli KĽDR 500 tisíc ton potravín v rámci Svetového potravinového programu. Začiatkom roku vláda KĽDR túto pomoc opäť odmietla.³² Asi jeden milión etnických Kórejcov žijúcich v Japonsku poskytuje KĽDR pomoc, ktorá z veľkej časti predstavuje pomoc potravinovú. Potravinová pomoc je jedným z nástrojov regulácie severokórejského jadrového programu. Medzinárodné spoločenstvo často viaže potravinovú pomoc na redukciiu jadrového programu.

Veľký význam pre KĽDR má **ťažobný priemysel a spracovateľský priemysel**, ktoré sa podieľajú takmer polovicou na tvorbe hrubého domáceho produktu. Na území Severnej Kórey sa nachádzajú ložiská mnohých nerastných surovín ako napríklad uhlia, antracitu, železnej rudy, rudy mangánu, grafitu, medi, zinku, olova a tiež drahokamov.³³ Nenachádzajú sa tu žiadne ložiská zemného plynu ani ropy. Surová ropa sa dováža z ČĽR ropovodom (154 km)³⁴ a z Ruska tankermi a ďalej sa spracováva v závodoch na území KĽDR.³⁵ Napriek nízkemu

³¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/kn.html>

³² <http://informatsiya.ru/asia337-ekonomika-severnoj-korei.html>

³³ <http://www.terravision.ru/country/view/354/5>

³⁴ <http://informatsiya.ru/asia/337-yekonomika-severnoj-korei.html>

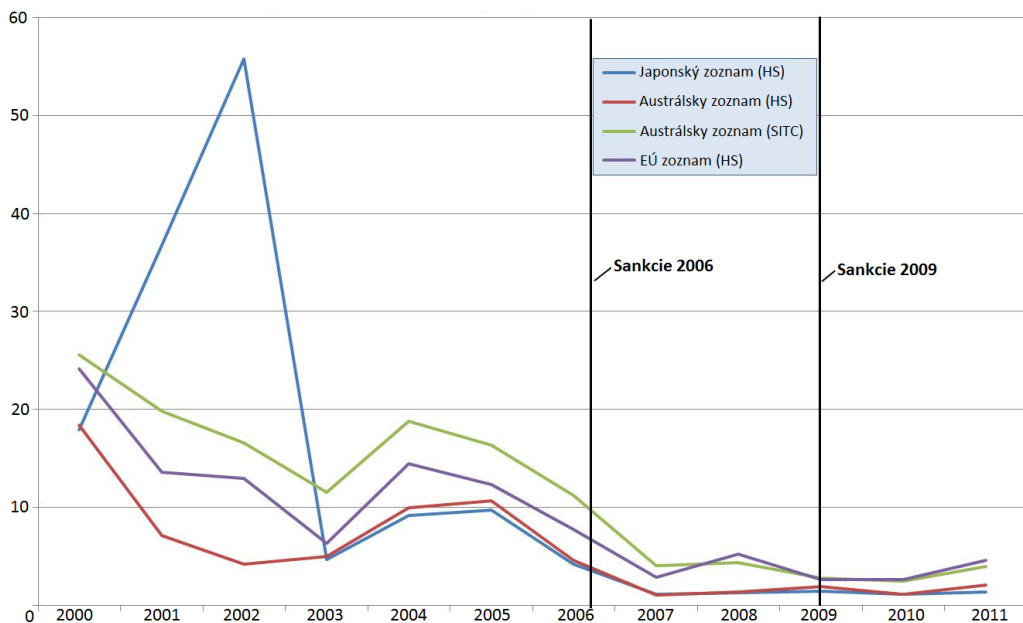
³⁵ <http://www.terravision.ru/country/view/354/5>

produkovaného HDP per capita treba zdôrazniť, že sú v krajine rozvinuté takmer všetky priemyselné odvetvia, aj keď zaostávajú za modernou svetovou priemyselnou výrobou. K najrozvinutejším priemyselným odvetviám patrí zbrojársky priemysel, hutnícky, strojársky, automobilový, lodiarsky, elektrotechnický, chemický, textilný a potravinársky.

Zahraničný obchod KĽDR zohráva relatívne izolovanej ekonomike malú úlohu, čo dokumentuje i nízky podiel zahraničnoobchodného obratu na HDP. V roku 2010 dosiahol export hodnotu 2,557 mld. USD čo predstavuje asi 10% HDP. Objem importu v tom istom roku dosiahol 3,528 mld. USD, čo predstavuje asi 13,8% HDP³⁶.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu krajiny je orientovaná najmä na susedné štáty ČĽR a Južnú Kóreu, na ktoré pripadá takmer 80% importu i exportu krajiny. Osobitne čulý je neoficiálny obchod s Čínou a s Ruskom. Z tejto skutočnosti ziskávajú najmä obyvatelia pohraničných oblastí. K ďalším významnejším obchodným partnerom patrí aj Rusko, India, Japonsko, Singapur, Nemecko a Thajsko. Najvýznamnejšími exportnými položkami sú nerastné suroviny, hutnícke výrobky, zbrane, textilné výrobky, poľnohospodárske výrobky a ryby. Štruktúra dovozu je rozmanitejšia. Krajina dováža ropu, koks, stroje a zariadenia, textil a obilie³⁷.

Graf 3: Vývoz luxusných statkov z EÚ do KĽDR 2000-2011 (v mil. USD)

Politicky významný je dovoz luxusných výrobkov, ktoré sú určené pre politické elity krajiny (graf 3). Reštrikcie na dovoz luxusných výrobkov sa stávajú nástrojom politického nátlaku zo strany vyspelých štátov na vedenie krajiny. Po nástupe Kim Čong Ila k moci sa výrazne zvýšil dovoz luxusných tovarov. V roku 2009 dosiahol dovoz tejto skupiny tovarov 322 miliónov USD a v roku 2012 objem dovozu dosiahol už 584 miliónov USD.³⁸ Po uskutočnení jadrových pokusov v rokoch 2006 a 2009 boli na KĽDR uvalené sankcie Bezpečnostnej rady OSN. Sankcie zakazujú do KĽDR dovoz zbraní, tovaru dvojakého použitia

³⁶ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/going/kn.html>

³⁷ <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>

³⁸ <http://lenta.ru/articles/2012/10/05/reforms/>

a luxusného tovaru. Rada bezpečnosti OSN odporučila členským štátom OSN neposkytovať KĽDR výhodné úvery na žiadne účely.³⁹ V roku 2010 Južná Kórea obvinila KĽDR z útoku na ostrov Cheonan a dočasne pozastavila cezhraničnú výmenu tovaru.⁴⁰

5.2 Ekonomické reformy v KĽDR

Od začiatku 90. rokov 20. storočia zaznamenávala ekonomika KĽDR pokles hospodárskeho rastu, ktorý bol vyvolaný viacerými faktormi. Za najvýznamnejší faktor treba označiť dlhodobu neefektívne riadenie ekonomiky. Dôležitým faktorom boli politické zmeny vo svetovom spoločenstve a zánik bipolárneho sveta. K vyššie uvedeným faktorom treba k nepriaznivým ekonomickým výsledkom pripočítať veľmi nepriaznivé klimatické podmienky v tomto období. V roku 1994 vyvrcholila v ekonomike KĽDR krízová situácia.

Systémom centrálného plánovania s minimálnou ekonomickou zainteresovanosťou obyvateľstva nebolo možné naďalej severokórejskú ekonomiku revitalizovať bez zmien. KĽDR začala od začiatku 90. rokov minulého storočia postupne uskutočňovať ekonomické reformy smerom k trhovej ekonomike. K ekonomickým reformám v KĽDR sú mnohí skeptickí vzhľadom na to, že oficiálne vláda nepredstavila reformný program a stále trvá na tom, že krajina sa bude rozvíjať socialistickou cestou, ale s kórejskými špecifikami, a tiež vzhľadom na pomalé tempo reforiem. Ekonomické reformy v KĽDR sú však faktom.

Väčšina podnikov nebola schopná pokračovať vo svojich ekonomických aktivitách pre nedostatok surovín, nových výrobných zariadení a nedostatok elektrickej energie.

Štát začal vydávať licencie, na základe ktorých mohli si občania KĽDR prenajímať nefungujúce štátne podniky. Ekonomická motivácia viedla k revitalizácii takto spravovaných štátnych podnikov. Časť produkcie prenajímateľa štátnych podnikov odvádzajú štátu, časť sa predáva na trhoch za trhové ceny. Reformy v riadení ekonomiky pokračovali aj v prvej dekáde 21. storočia. Okrem ekonomických aktivít, ktoré štát kontroloval, sa začala rozvíjať aj sivá ekonomika, ktorá napomáhala zlepšenie zásobovania obyvateľstva potravinami a ostatnými základnými životnými potrebami. Od začiatku 21. storočia sa vďaka reformám zlepšila infraštruktúra

Na zlepšenie ekonomickej situácie, t. j. zvýšenie výkonnosti a zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva KĽDR potrebuje zabezpečiť hospodársky rast. Na zabezpečenie efektívneho hospodárskeho rastu však nemá dostatok vnútorných zdrojov. Na mobilizáciu domácich zdrojov vláda KĽDR v nedávnej minulosti vydala štátne obligácie, ktoré mohli získať obyvatelia KĽDR a podporiť tak proces zvyšovania kapitálových prostriedkov v krajine.

Aj keď doterajšie reformné kroky v KĽDR sú známe v zahraničí iba pomerne úzkemu okruhu odborníkov, krajina, aby odvrátila úplný kolaps ekonomiky, bola nútená prijať opatrenia na zabezpečenie základných potravín a ostatných životných potrieb obyvateľov už v 90. rokoch 20. storočia.

Ako vyplýva z informácií získaných od bývalého severokórejského biznismena, ktorý emigroval do Južnej Kórey, publikovaných na internetových stránkach, začiatkom 90. rokov minulého storočia sa začali uskutočňovať prvé reálne reformy v KĽDR. Štát nebol v danej situácii schopný efektívne riadiť ekonomiku, a preto občanom KĽDR, ktorí mali záujem, poskytoval licencie na prevádzkovanie baní, výrobných závodov, podnikov služieb (reštaurácií a jedální), dopravných spoločností a pod. Vlastníctvo výrobných podnikov a ostatných podnikov v oblasti dopravy a služieb zostáva v rukách štátu. Prenajímateľa licencií sú povinní odvádzať 60% zo štátom odhadovaných tržieb štátu. Ďalších 40% zisku sa používa na zabezpečenie prevádzky podniku, na nákup surovín, polotovarov a výrobných zariadení. Ostatná časť príjmu podniku zostáva pre podnikateľa ako vlastný príjem. Tento systém sa podľa uvedených informácií v krajine rozvíja najmä od začiatku prvej dekády 21. storočia s pomerne dobrými

³⁹ http://www.rb.ru/article/kreml/vvel_ekonomicheskije_sankcii_protiv_kndr/3592157.html

⁴⁰ <http://asianhistory.about.com/od/north/korea/p/northkoreaprof.htm>

výsledkami. Okrem toho má v KĽDR na ekonomických aktivitách veľký podiel tzv. sivá ekonomika.⁴¹

5.3 Reformy roku 2002

Ekonomická reforma v KĽDR v roku 2002 bola vyvolaná pokračujúcim nepriaznivým stavom ekonomiky aj v prvej dekáde 21. storočia. Nedostatok potravín neumožnil zabezpečiť ani minimálne množstvo potravín a ostatných priemyselných druhov tovaru v rámci prídellového systému. Pred prijatím reformných krokov odborníci z KĽDR podrobne študovali fungovanie ekonomických modelov v Číne, Singapure, Nórsku, Švédsku a v iných zahraničných ekonomikách.

Situácia v ekonomike bola veľmi ťaživá. Nízke ceny stanovované štátom sa zvyšovali takmer na úroveň cien na čiernom trhu. Výkupné ceny ryže a kukurice (základných potravín) sa zvýšili až 50 násobne. Súčasne sa zvýšili i mzdy z 110 wonov na 2000 wonov, t. j. 18 násobne. Odstránila sa nivelizácia miezd. Rozdiel medzi minimálnou a maximálnou mzdou robotníkov sa zvýšil až trojnásobne.⁴² S nástupom reformy začiatkom prvej dekády 21. storočia sa v ekonomike začala prejavovať vysoká inflácia, po ktorej bola KĽDR nútená uskutočniť peňažnú reformu.

Prvého júla 2002 KĽDR oznámila, že prijíma opatrenia na zavedenie prvkov trhového mechanizmu. V roku 2002 vydal vtedajší vodca KĽDR Kim Čong Il nariadenie o začatí ekonomických reforiem.⁴³

V roku 2002 vláda povolila otvoriť tzv. farmárske trhy, kde sa okrem poľnohospodárskych a potravinárskych produktov predáva aj priemyselný tovar. V širšej miere a vo viacerých sférach vládou povolené i fungovanie niektorých družstevných podnikov ako ekonomický experiment, ktoré majú podporovať poľnohospodársku výrobu, stavebnú výrobu apod. Od roku 1947 bol v KĽDR zrušený výber daní. Výber daní bol opäť touto reformou zavedený vo výške 15% z príjmu. Došlo k zásadným zmenám v postavení výrobných organizácií, riadiacich kádrov a robotníkov v súvislosti s ich zainteresovanosťou a zodpovednosťou.⁴⁴

Reforma z roku 2002 zásadne zmenila dovtedajší ekonomický mechanizmus i v priemyselných podnikoch, kde sa zmenilo zásobovanie pôvodne riadené prostredníctvom centrálného plánu. Na základe ekonomickej reformy sa začal reálne vytvárať trh so surovinami, materiálmi a výrobnými zariadeniami. Ekonomické reformy v KĽDR prirovnávané aj k NEP-u (novej ekonomickej politike) realizovanej v Sovietskom Rusku v 20. rokoch minulého storočia.

5.4 Špeciálne ekonomické zóny v KĽDR

KĽDR od začiatku 21. storočia začala na svojom území budovať po vzore ČĽR špeciálne ekonomické zóny. ŠEZ sú ohraničené územia, kde je povolený vstup iba na osobitné povolenie. V ŠEZ sa na ekonomických aktivitách zúčastňujú zahraničné firmy (manažéri, moderné výrobné zariadenia, nové technológie) a severokórejské subjekty (pozemky, pracovná sila).

V súčasnosti možno ŠEZ budované na území KĽDR rozdeliť podľa ich teritoriálneho rozmiestnenia a podľa ich obsahového zamerania. Teritoriálne ide o dve skupiny ŠEZ – jedna skupina na juhu (za účasti Južnej Kórey) a na severe (za účasti ČĽR a Ruska). ŠEZ sa zameriavajú na výrobu modernej priemyselnej produkcie a poľnohospodárskej produkcie.

⁴¹ http://slon.ru/world/otkrvennyy_razgovor_s_severokorejskim_biznismenom-586903

⁴² Sakata M.: *Soderžaniye i perspektivy ekonomičeskich reform v Severnoj Koreje*, Problemy sovremennoj ekonomiky, Jevrazijskij meždunarodnyj naučno-analytičeskij žurnal, N1 (5), 2003.

⁴³ <http://atimes.com/atimes/Korea/F101Dg01>

⁴⁴ <http://informatsija.ru/asia337-ekonomika-severnoj-korei.html>

Osobitnú skupinu ŠEZ tvoria zóny zamerané na turistických ruch. Tieto sa nachádzajú aj v severnej aj v južnej časti krajiny.

Priemyselné zóny sú zamerané na prilákanie zahraničných investorov, ktorí majú reštrukturalizovať a modernizovať ekonomiku, zamestnávať časť miestnej pracovnej sily, zvýšiť objem vyrobeného hrubého domáceho produktu a zvýšiť objem exportu. Priemyselné zóny sa teritoriálne budujú juhu a na severe v pohraničných oblastiach.

Priemyselná zóna Kaesong sa nachádza neďaleko hranice s Južnou Kóreou, severozápadne od Soulu. V tejto oblasti sa začala budovať ďalšia ŠEZ v meste Haeju. Mesto Kaesong patrí k najstarším kórejským mestám. Priemyselná zóna sa tu začala budovať v období oteplenia vzťahov medzi Severnou a Južnou Kóreou koncom 90. rokov 20. storočia. Na území tohto priemyselného komplexu bolo vybudovaných niekoľko výrobných podnikov. KĽDR poskytla pozemky na výrobné objekty a pracovnú silu. Juhokórejské firmy vkladajú nové technológie a moderné zariadenia. Manažéri firiem prichádzajú z juhokórejských spoločností. Výrobky vyrobené v tejto spoločnej kórejsko-kórejskej zóne sú označované Made in Korea a sú exportované do Južnej Kórey i do tretích krajín. Časť produkcie plánovali juhokórejskí manažéri exportovať i do USA, ktoré vzhľadom na ekonomické sankcie voči KĽDR odmietajú povoliť import tejto produkcie.⁴⁵ Ďalšia ŠEZ na severe sa nachádza na hranici KĽDR s ČĽR a Ruskom v regióne mesta Rason na rieke Tumeň. ŠEZ je zameraná na spracovanie surovín, výrobu cementu a stavebných hmôt, na výrobu vysoko technologickéj produkcie a tiež je tu vybudovaná vysoko efektívna poľnohospodárska farma.⁴⁶ V ŠEZ Rason sa nachádza logistické centrum s dopravnými agentúrami. Modernizuje sa tu železnica a miestny prístav, vysokonapäťové elektrické vedenie a pod.⁴⁷

Prvá špeciálna ekonomická zóna Kymgansan (Diamantové hory) zameraná na turistický ruch bola vybudovaná na juhu krajiny. Využívajú sa tu turisticky atraktívne pobrežné a horské oblasti. Aktivita ŠEZ Kymgansan sú orientované na turistov z Južnej Kórey s cieľom rozvíjať turistiku alebo sú miestom stretávania rodín rozdelených hranicou. Juhokórejské turistické agentúry poskytovali juhokórejským občanom možnosť navštíviť atraktívne turistické strediská v KĽDR. Spočiatku sa ako dopravné prostriedky používali lode. Neskôr bola zrekonštruovaná aj automobilová cesta, dve trasy železnice vedúcej medzi oboma štátmi. Pre obnovu automobilovej a železničnej trasy musela byť odminovaná 4 km široká časť demilitarizovanej zóny. Súčasťou ŠEZ Kymgansan je i novovybudované luxusné letovisko.⁴⁸

Tabuľka 3: Medzikórejská turistická výmena (počet turistov)

Rok	Juh - Sever	Sever - Juh	Rok	Juh - Sever	Sever - Juh
1989-99	11 321	637	2006	100 838	870
2000	7 280	706	2007	158 170	1 044
2001	8 551	191	2008	186 443	332
2002	12 825	1051	2009	120 616	246
2003	15 280	1 023	2010	130 119	132
2004	26 231	321	2011	116 047	14
2005	87 028	1 313	Celkom	980 731	7 881

Prameň: <http://eng.unikorea.go.kr/CmsWeb/viewPage.req?idx=PG0000000541>

V roku 2010 podpísala KĽDR s ČĽR medzivládnu dohodu o vytvorení dvoch špeciálnych ekonomických zón (ŠEZ) na severozápade krajiny na hranici s ČĽR pri pohraničnej rieke Jalu a na severovýchode na hraničnej rieke Amnok neďaleko hraníc

⁴⁵ www.britannica.com/EBchecked/topic/309518/Kaesong

⁴⁶ <http://forex-gid.com/mirovie-novosti/severnaya-korea-i-kitay-sozdatut-dvesvobodny.....>

⁴⁷ <http://www.newsr.com/finance/14jun2011/korea>

⁴⁸ <http://forex-gid.com/mirovie-novosti/severnaya-korea-i-kitay-sozdatut-dvesvobodny.....>

s Ruskom. ŠEZ v tomto regióne sú zamerané na rozvoj turistického ruchu, ale i na priemyselnú výrobu.

Začiatkom roka 2012 sa začalo s budovaním ďalších šiestich ŠEZ a s rozširovaním niektorých existujúcich zón. Investormi v týchto ŠEZ majú byť investori z Južnej Kórey a z Hongkongu⁴⁹. ŠEZ sa rozvíjajú na území KĽDR už desať rokov.

5.5 Ekonomické reformy 2012

S nástupom nového vodcu KĽDR Kim Čong Una (2012) očakáva Južná Kórea i celé medzinárodné spoločenstvo politické i ekonomické zmeny v štáte. Vzhľadom na mladý vek severokórejského vodcu bola zriadená regentská rada, na čele ktorej je jeho strýko Čang Song Taek,⁵⁰ označovaný za reálnu hybnú silu ekonomických reforiem. Popri reformnej časti vedenia KĽDR zostáva veľmi silné konzervatívne krídlo vedené armádou, ktorá doposiaľ riadila ekonomiku. Armáda zohráva v spoločnosti enormnú úlohu. 16 % -20% výdavkov zo štátneho rozpočtu odčerpávajú výdavky na zbrojenie a 25% vyprodukovaných potravín sú vyčlenené pre potreby armády⁵¹. Armáda kontroluje ťažbu a export surovín. Väčšia časť finančných prostriedkov získaných z exportu surovín sa používa na financovanie armády, a nie na rozvoj civilnej ekonomiky.

Dvadsaťdruhého septembra 2012 sa konalo 6. zasadnutie Najvyššieho národného zhromaždenia KĽDR (parlamentu). Po ukončení zasadnutia parlamentu KĽDR bolo vydané oficiálne vyhlásenie týkajúce sa ekonomických otázok, v ktorom sa uvádza, že krajina bude realizovať vlastný socialistický plán rozvoja. Napriek tomu sú odborníci toho názoru, že KĽDR urobila po prijatých reformách z roku 2002 ďalší krok k budovaniu trhovej ekonomiky. Krajina sa podľa zahraničných zdrojov obrátila pri príprave plánu reforiem na renomovaných nemeckých právnikov a ekonómov, aby pripravili ekonomickú analýzu pripravovaných reforiem a príslušné právne dokumenty pre očakávaný prílev zahraničných investícií. Na záver rokovania bol prijatý dokument s názvom Nový systém ekonomického riadenia 28. júla.⁵² Podľa severokórejských zdrojov je dátum 28. júla v názve dokumentu uvedený preto, že vodca KĽDR Kim Čong Un vydal údajne v tento deň tajný rozkaz na vypracovanie programu reforiem.

Začiatkom septembra 2012 boli občania KĽDR na schôdzach a zhromaždeniach informovaní o transformácii ekonomiky na nový systém riadenia.⁵³ Na jednom z verejných vystúpení severokórejský vodca Kim Čong Un k pripravovaným zmenám vyhlásil, že KĽDR otvára dvere do budovy veľkého a prekvitajúceho štátu.

Súčasťou reformy by mal byť i postupný prechod riadenia ekonomiky armádou ekonomika štátu do rúk civilnej správy. O zavádzaných zmenách sa hovorí aj ako o tzv. vojensko-ekonomickej revolúcii. Po ukončení zasadnutia parlamentu v lete 2012 bol odvolaný zo svojej funkcie náčelník generálneho štábu vicemarsál Ri Jong-ho. Príčinou odvolania bol údajne jeho odpor k plánovaným zmenám.

Reforma má znamenať čiastočnú redukciu plánovo – administratívneho systému. Vedúcich pracovníkov budú aj naďalej menovať a odvolávať štátne orgány. Súkromného podnikanie nebude oficiálne povolené. Podniky by mali samé stanovovať štruktúru vyrábanej produkcie i ceny vyrábaných tovarov. Z celkového objemu vyrobenej priemyselnej produkcie budú môcť podniky disponovať až 70%-ami, ostatných 30% vyrobenej produkcie budú predávať štátu. Zvyšuje sa ich autonómia a samostatnosť. Vláda sa tiež vzdáva pridelového

⁴⁹ <http://bbc.asia-pacific>

⁵⁰ <http://www.km.ru/za-rubezhom/2012/07/20/pravitelstva.zarubezhnyhk-stran/do-30-vo....>

⁵¹ <http://www.profile.ru/article/severnaya-koreya-perekhodit-k-reformam-71589>

⁵² <http://ridus.ru/news/42082/>

⁵³ <http://ubr.ua/ukraine-and-world/world/perestrojka.severnaya-koreia-otkazalas-pt-planovo>

systemu na potraviny a iný priemyselný tovar, to znamená, že nebude mať povinnosť zabezpečovať pre občanov ani minimum potravín, ktoré im zabezpečoval lístkový systém.⁵⁴

Reformy sa majú týkať i poľnohospodárstva. Poľnohospodári si budú môcť ponechať z vyrobenej produkcie od 30 – 50%. Ostatnú časť podobne ako u priemyselnej produkcie budú výrobcovia predávať štátu. Táto časť produkcie sa bude vykupovať od výrobcov za ceny stanovené štátom.⁵⁵ Reforma poľnohospodárstva sa bude týkať i organizácie poľnohospodárskej výroby. Popri veľkých existujúcich veľkých poľnohospodárskych farmách sa majú vytvárať 6 – 8 členné rodinné brigády.⁵⁶ Uvedené opatrenie by malo viesť k zvýšeniu objemu výroby, zvýšeniu ponuky a k poklesu cien potravín. V súčasnosti sú poľnohospodári povinní predávať takmer všetku vyrobenú produkciu štátu za nízko stanovené aukčné ceny, čo nie je dostatočnou motiváciou na zvyšovanie produktivity práce a zvyšovanie objemu výroby. Ekonomická reforma by mala postupne zlepšiť problém chronického nedostatku potravín, v štáte, kde podľa správy OSN z roku 2012 dve tretiny občanov KĽDR trpia chronickým nedostatkom potravín.⁵⁷

Podľa názoru ministerstva pre zjednotenie Kórey v Soule Nový systém ekonomického riadenia 28. júla by mal mať charakter experimentu a mal by sa realizovať iba v obmedzenom a testovacom režime v niektorých regiónoch krajiny, a nie celoplošne na území celej Severnej Kórey.⁵⁸ S novým trhovým mechanizmom však bude narastať príjmová diferenciácia medzi obyvateľstvom, ktorá povedie k zmenám sociálnej štruktúry. Možno očakávať vysokú infláciu, bankrotы podnikov a zmeny sociálneho rozvrstvenia obyvateľstva.

Prijaté zákony by mali umožniť širší prílev PZI najmä z Číny, ale i z ostatných krajín. Nový mechanizmus riadenia sa má riadiť vzorom Vietnamu, a nie Číny. ČĽR začala budovať trhovú mechanizmus v špeciálnych ekonomických zónach a až neskôr liberalizovala celú ekonomiku. Vietnam začal liberalizáciu vstupom zahraničných investorov do vietnamských podnikov bez budovania špeciálnych ekonomických zón.

Západní politici a západná tlač označujú často ekonomické reformy v KĽDR za bezvýznamné resp. málo významné. Vzhľadom na relatívny nedostatok informácií sa výsledky ekonomických reforiem zdajú v zahraničí málo rezultatívne. Pomalá realizácia reforiem môže byť i stratégiou reformného krídla vo vedení KĽDR vzhľadom na pomerne silné pozície konzervatívnych síl, ktoré by mohli pri rýchlejšej realizácii reforiem celý proces zastaviť.

ZÁVER

Osobitosť ekonomického vývoja v KĽDR bol od jej vzniku determinovaný politickou mocou v krajine. S nástupom Kim Il Sunga a upevňovaním ortodoxne socialistických príkazových metód riadenia spoločnosti a ekonomiky bola vyhlásená „veľká cesta čučche“, ktorá mala viesť ekonomiku krajiny k prosperite. Prvé desaťročia po vzniku KĽDR zaznamenávala severokórejská ekonomika vysoké tempo hospodárskeho rastu. Vnútné zdroje rastu sa však postupne vyčerpali a od začiatku 90. rokov 20. storočia sa ekonomická situácia začala zhoršovať. Takmer žiadne ekonomické stimuly, silný vplyv armády, ktorá odčerpáva veľkú časť vytvorených hodnôt a ktorá viaže veľký počet vysoko produktívnej pracovnej sily a k tomu i prírodné katastrofy (tajfúny, povodne, suchá) priviedli ekonomiku krajiny ku kolapsu. Prvé reformné opatrenia prijala KĽDR v polovici 90. rokov.

S nástupom posledného severokórejského vodcu v roku 2012 nebola v politickej oblasti zaznamenaná politická liberalizácia. Práve naopak, sprísnil sa kontroly na vonkajších hraniciach, čo viedlo k zníženiu počtu ilegálnych emigrantov z krajiny. KĽDR avizuje prípravu

⁵⁴ <http://ubr.ua/ukraine-and-world/world/perestrojka.severnaja-koreia-otkazalas-pt-planovo>

⁵⁵ <http://maxpark.com/community/1456/content/1653491>

⁵⁶ <http://ubr.ua/ukraine-and-world/world/perestrojka.severnaja-koreia-otkazalas-pt-planovo>

⁵⁷ <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/ze-zahranici/parlament-kldr-reformx-neprijal>

⁵⁸ http://vlasti.net/news/147576?TB_iframe=true&height=400&widht=600

d ďalšieho v poradí už tretieho jadrového pokusu. Na druhej strane, prijatie Nového systému ekonomického riadenia 28. júla možno pokladať za signál k zmenám v riadení ekonomiky smerujúcim k jej liberalizácii. KĽDR nepoužíva výraz ekonomické reformy, ale korekcia ekonomického smerovania krajiny. Štrukturálne reformy severokórejskej ekonomiky bude možné realizovať s efektívnym využitím vonkajších a vnútorných zdrojov. Zo zahraničných zdrojov tu budú najmä priame zahraničné investície, zahraničné úvery, pomoc medzinárodných organizácií a z domácich zdrojov rastu vytvorenie reálnych stimulov na zvýšenie produktivity práce.

Podľa analýzy, ktorú spracovali pracovníci Ústavu svetovej ekonomiky a medzinárodných vzťahov Ruskej akadémie vied, o perspektívach svetového vývoja do roku 2030 bude ekonomika Severnej Kórey plne integrovaná s ekonomikou Južnej Kórey. Tieto dva dnes samostatné štáty budú zjednotené do jedného štátneho útvaru. V súlade s obsahom danej analýzy, sa má začať postupná integrácia severokórejskej ekonomiky s juhokórejskou s nástupom súčasného severokórejského vodcu Kim Čong Una.⁵⁹

Napriek vplyvu susedných štátov na politické a ekonomické smerovanie KĽDR rozhodujúci vplyv na jej ďalšie ekonomické smerovanie bude mať vývoj vnútornej politickej situácie a snaha nasmerovať ekonomiku k jej prosperite. Úlohu silného vplyvu ČĽR na realizáciu ekonomických reforiem KĽDR však netreba podceňovať.⁶⁰ Mnohé susedné štáty KĽDR otázku svojho ekonomického zaostávania v priebehu niekoľkých desaťročí úspešne vyriešili. Ak bude Severná Kórea úspešne realizovať ekonomické reformy, určite sa v budúcnosti zaradí medzi prosperujúce ekonomiky vo svetovom spoločenstve, napriek problémom, ktoré v nej doposiaľ pretrvávajú.

Pre realizáciu ekonomických reforiem treba, aby bol na Kórejskom polostrove mier. Oba štáty sa musia zdržať provokácií, ktoré vedú k eskalácii napätia. Zbrojenie v oboch kórejských štátoch odčerpáva neúmerné ľudské a finančné zdroje, ktorých využitie na mierové účely by boli na prospech nielen oboch kórejských štátov, ale i celého medzinárodného spoločenstva.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Knižné a časopisecké zdroje

1. FINCH, S. 2012. A Roll of the Dice: North Korea's Economic Reform Game. In *The Diplomat*, 19.10.2012.
2. KIM, B., – KIM, S. – LEE, K. 2007. Assessing the economic performance of North Korea 1954 – 1989: Estimates and growth accounting analyses. In *Journal of comparative Economics*, 35, s. 564-582.
3. LEE, E. Y. 2003. The Special Economic Zones and North Korea Economic Reformation with a Viewpoint of International Law. In *Fordham International Law Journal*, 27, 4, 1343-1378.
4. LEE, K. 1991. Les réformes économiques at la politique de al „porte ouverte“ en Corée du Nord. In *Revue d'études comparatives Est-Ouest*, 22, 3.
5. LEE, K. – KIM, B. – LEE, I. 2009. The Possibility of Economic Reforms in North Korea. In *Journal of Contemporary Asia*, 39, 2, s. 279-294.
6. SAKATA, M. 2003. Soderžanije i perspektivy ekonomičeskich reform v Severnoj Koreje. In *Problemy sovremennoj ekonomiky – Jerazijskij mejdunarodnyj naučno-analytičeskij žurnal*, N1, 5.

⁵⁹ <http://ridus.ru/news/42082/>

⁶⁰ <http://www.activouest-france.fr/actualites/monde/vent-reforme-souffle-sur-coree-nord>

7. SINGH, L. 2012. India and North Korean Economic Reform. In *The Korea Times*, 2.12.2012.
8. SZIKOROVÁ, N. 2010. O zmenách v čínsko-severokórejských vzťahoch v 21. storočí. In *Almanach*, 5, 1, s. 89-101.

Internetové zdroje

9. <http://www.activouest-france.fr/actualites/monde/vent-reforme-souffle-sur-coree-nord>
10. <http://asianhistory.about.com/od/northkorea/p/northkoreaprof.htm>
11. <http://atimes.com/atimes/Korea/F101Dg01>
12. <http://bbc.asia-pacific>
13. <http://bigg.host.sk/korea/history.htm>
14. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/309518/Kaesong>
15. <http://www.centralbanking.com/central-banking/news/2190263/bank-korea-slight-incr>
16. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/goes/kn.html>
17. <http://www.citypopulation.de/KoreaNorth/>
18. <http://www.com/2012/10/19/can-kim-jong-un-save-north-korea/2/>
19. <http://dmz.gg.go.kr/eng/history/h3/h3asp>
20. <http://eng.unikorea.go.kr/CmsWeb/viewPage.req?idx=PG0000000541>
21. [http://forex-gid.com/mirovie-novosti\(severnaya-korea-i-kitay-sozdatut-dvesvobodny.....](http://forex-gid.com/mirovie-novosti(severnaya-korea-i-kitay-sozdatut-dvesvobodny.....)
22. <http://www.globalsecurity.org/military/world/armies.html>
23. <http://informatsija.ru/asia337-ekonomika-severnoj-korei.html>
24. <http://www.km.ru/za-rubezhom/2012/07/20/pravitelstva.zarubezhnyhk-stran/do-30-vo....>
25. <http://www.kruzo.com.ua/voksvet/koreynord.htm>
26. <http://lenta.ru/articles/2012/10/05/reforms/>
27. <http://mappemonde.mgm.fr/num15/articles/art07302>
28. <http://maxpark.com/community/1456/content/1653491>
29. <http://newspol.ru/analitika/severnaya-koreya-reformy-ili-izolacija/>
30. <http://www.newsru.com/finance/14jun2011/korea>
31. <http://newstreet.ru/blog/1381.html>
32. http://www.vlasti.net/news/147576?TB_iframe=true&height=400&widht=600
33. <http://www.north-korea.narod.ru/SEZ.htm>
34. <http://www.nydaily.news.com/news/world/north-korea-economic-zone-remains-constr>
35. <http://www.patheos.com/Library/Juche.html>
36. <http://www.profile.ru/article/severnaya-koreya-perekhodit-k-reformam-71589>
37. <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/ze-zahranici/parlament-kldr-reformy-neprijal>
38. http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=998
39. <http://ria.ru/spravka/2001123/99886201-print.htm>
40. http://www.rb.ru/article/kreml/vvel_ekonomicheskie_sankcii_protiv_kndr/3592157.html
41. <http://www.rg.ru/printable/2012/03/05/kndr-site-anons.html>
42. <http://ridus.ru/news/42082/>
43. <http://www.rg.ru/printable/2013/03/05/kndr-site-anons.html>
44. http://slon.ru/world/otkrovennyj_razgovor_s_severokorjskim_biznismenom-586903
45. <http://sme.sk/c/6500366/cina-podporuje-ekonomicke-reformy-v-severnejkorei-html>
46. <http://www.statisticbrain.com/north-korea-statistics/>
47. <http://terravision.ru/country/view/364/5>
48. <http://www.telegraph.co.uk/finance/economics/9414170/Kim-Jong-un-to-experiment>
49. <http://ubr.ua/ukraine-and-world/world/perestrojka.severnaja-koreia-otkazalas-pt-planovoj>

- 50. <http://eng.unikore.go.kr/CmsWeb/viewPage.req?idx'=PG0000000518>
- 51. <http://www.usip.org>
- 52. http://vlasti.net/news/147576?TB_iframe=true&height=400&widht=600

KONTAKT

Dr. h. c. prof. Ing. Ludmila Lipková, CSc.
Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
E-mail: lipkova@euba.sk